

Suurten kaupunkien kilpailukyky taantumassa

VTT, Timo Aro

18.2.2010

Analyysin avainkysymykset

1. Miten suuret kaupungit ovat pärjänneet suhteessa toisiinsa taantuman aikana?
2. Mitkä kaupungit ovat suhteellisesti vahvempia tai heikompia taantuman jälkeen?

20 suurinta kaupunkia 31.12.2009 tilanteen mukaan

10 suurinta kaupunkia

1.	Helsinki	583 091
2.	Espoo	244 221
3.	Tampere	211 588
4.	Vantaa	197 468
5.	Turku	176 055
6.	Oulu	139 139
7.	Jyväskylä	129 621
8.	Lahti	100 833
9.	Kuopio	92 599
10.	Kouvola	88 173

11-20 suurimmat kaupungit

11.	Pori	76 627
12.	Joensuu	72 704
13.	Lappeenranta	70 404
14.	Hämeenlinna	66 620
15.	Rovaniemi	59 840
16.	Vaasa	59 163
17.	Seinäjoki	57 026
18.	Salo	54 877
19.	Kotka	54 765
20.	Mikkeli	48 679

Lähde: Tilastokeskus

Aineiston rajauksista ja luokitteluista

- 20 väestömäärältään suurinta kaupunkia 31.12.2009 tilanteen mukaan
- Neljä kaupunkien elinvoimaa kuvaavaa **reaaliaikaista (2009)** muuttujaulottuvuutta
 - **Väestökehitys:** arvioitu väkiluvun muutos vuonna 2009 ja muuttovoitto (Q1, Q2 ja Q3)
 - **Työllisyyskehitys:** Työttömyysasteen keskiarvo vuonna 2009 ja työttömien määrän muutos verrattuna edelliseen vuoteen (2009 →2008)
 - **Verotulokehitys:** Tilitettyjen kunnallisverojen määrä vuoden 2009 lopussa verrattuna edelliseen vuoteen
 - **Yrityisperustanta:** aloittaneiden yritysten määrä (Q1 ja Q2) suhteessa väkilukuun ja olemassa olevaan yrityskantaan
- Tulosten esittelyssä jokainen muuttuja on jaettu neljään desiiliin kaupunkien saaman korkeimman ja matalimman arvon perusteella. Väreillä on kuvattu jokaisen muuttujan kohdalla erikseen ensimmäiseksi, toiseksi, kolmanneksi ja neljänneksi paras neljännes.

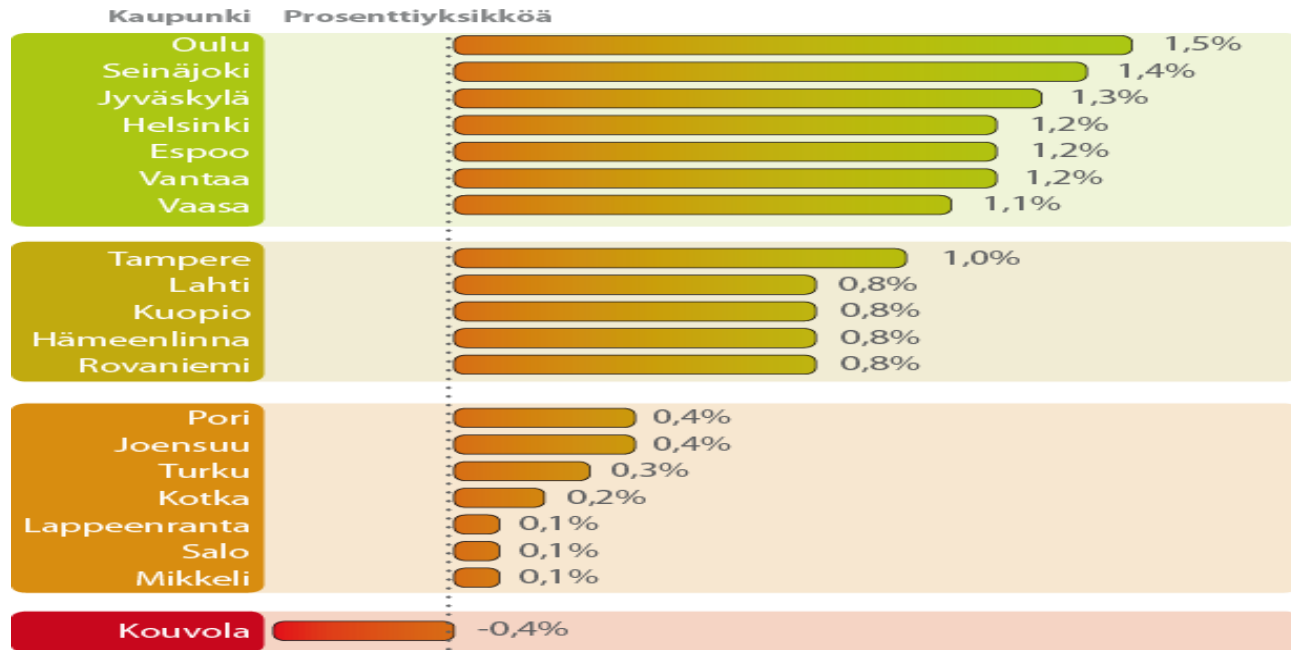
Väestönkehitys

Väkiluvun muutos verrattuna edelliseen vuoteen

- Demografinen kilpailukyky kunnossa kaikissa suurissa kaupungeissa pl. Kouvola.

- Pohjanmaan kaupungit Oulu, Vaasa ja Seinäjoki erottuvat edukseen

- Lahden, Porin ja Kotkan kaltaisten ”vanhojen kaupunkien ”uudeelleen-nousu” merkittävä signaali

Väkiluvun muutos % vuoden 2009 lopussa verrattuna edelliseen vuoteen (Lähde: Tilastokeskus)

Väestönkehitys

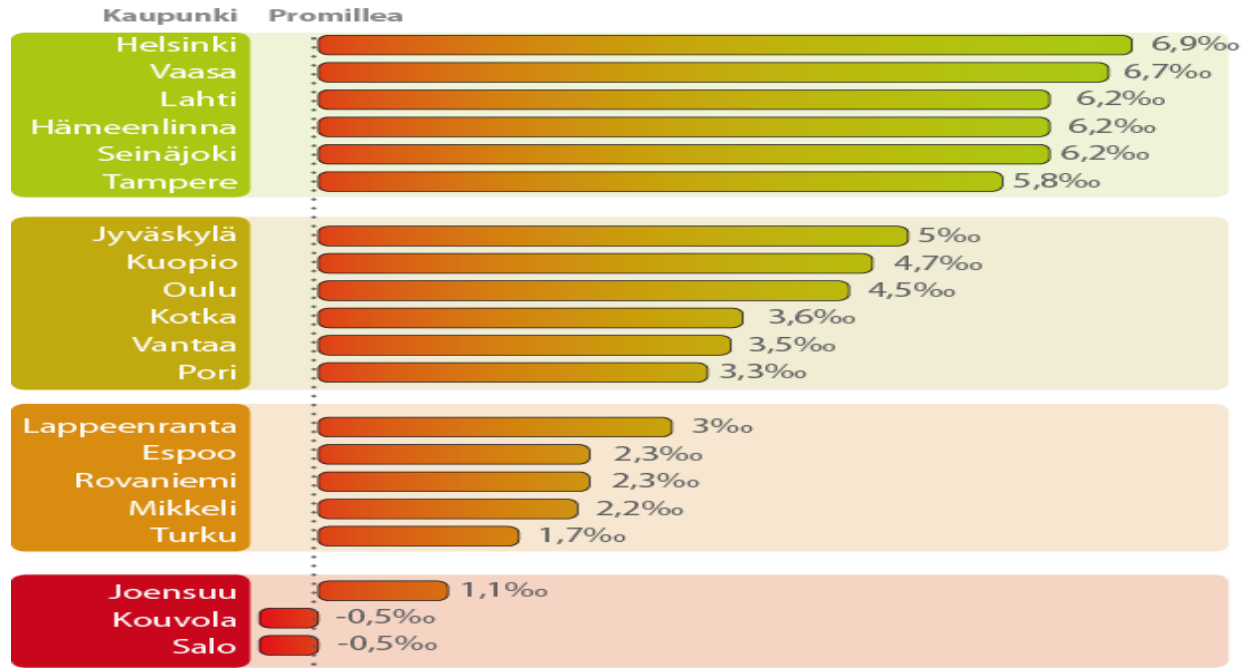
Muuttovoitto tuhatta asukasta kohden

- Muuttovoitot merkki houkuttelevuudesta ja potentiaalista ”muiden silmissä”

- Helsinki aina vahva muuttokohde laskusuhdanteessa

- Lahti noussut kärkijoukkoon (oikorata?)

- Toimialakriisi heijastuu enite Saloon ja Kouvolaan

Muuttovoitto promilleina tuhatta asukasta kohden vuonna 2009 (Lähde: Tilastokeskus)

Työllisyyskehitys

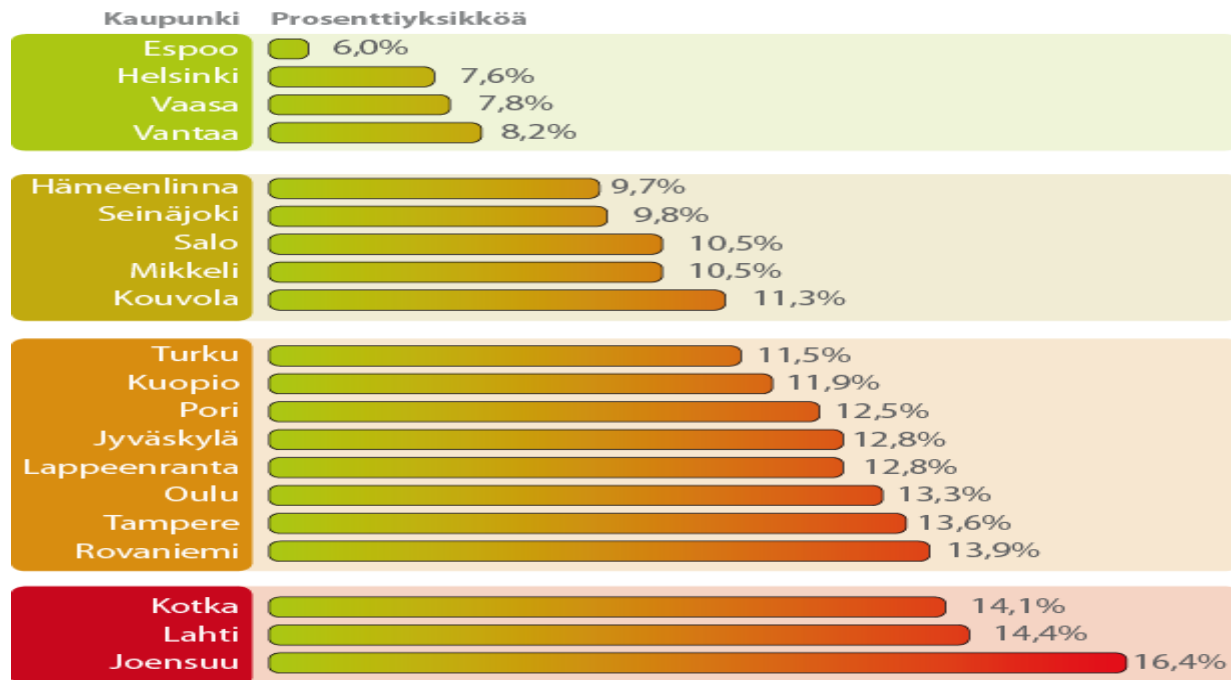
Työttömyysaste keskimäärin vuonna 2009

- Työllisyyskehitys lienee taantuman herkin ja reaaliaikaisin mittari

- Pääkaupunkiseudun ja Vaasan tilanne selvästi muita kaupunkeja parempi

- Tampereen nopea heikennys: esim. nuoria työttömiä on määrällisesti enemmän kuin Helsingissä

- Kaupunkien väliset työllisyserot kasvaneet: vaihteluväli 6-16 %:in välillä

Työttömyysasteen keskiarvo 1-11/2009 (Lähde: TEM)

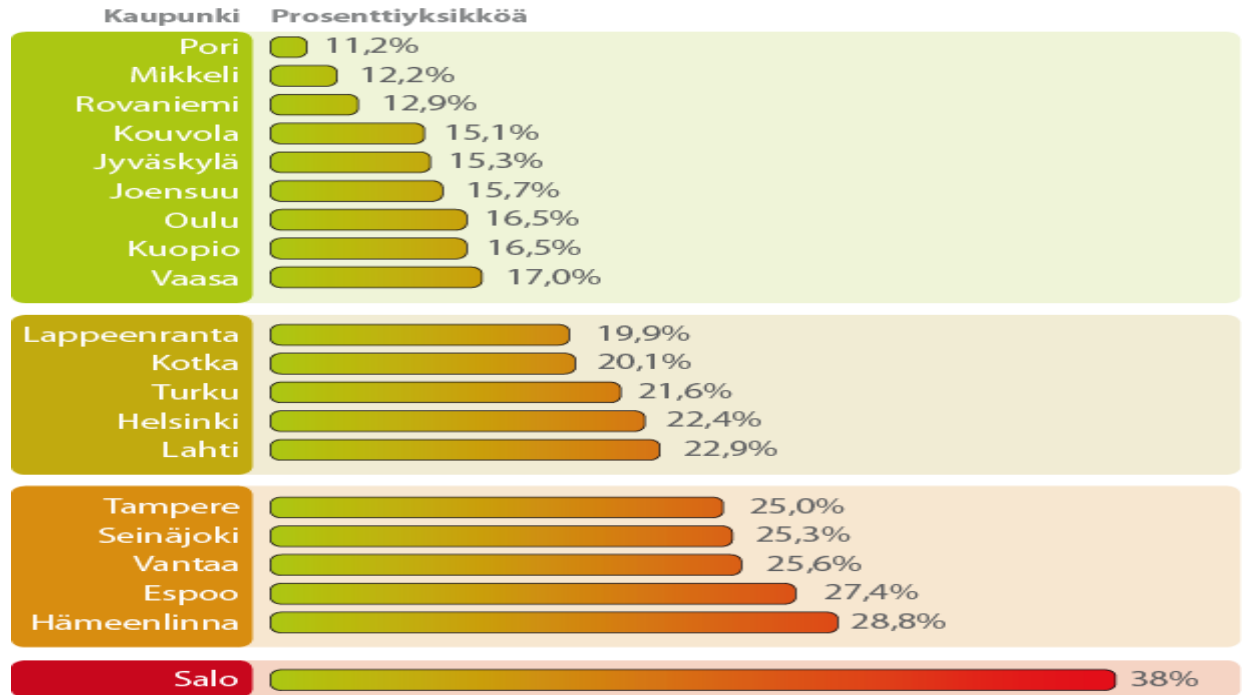
Työllisyyskehitys

Työttömien määrän kasvu

- Työttömien määrä on kasvanut kaikissa kaupungeissa

- Taantuma vaikuttanut vähiten Poriin, Mikkeliin ja Rovaniemeen ja eniten Saloon ja Hämeenlinnaan

- Työllisyys heikentynyt eniten Salossa, Hämeenlinnassa ja pääkaupunkiseudulla, jossa työttömyysasteen lähtötaso oli alhainen ennen taantumaa (pl. Helsinki ja Tampere).

Työttömien määrän muutos 1-11/2009 verrattuna vuoteen 2008 (Lähde: TEM)

Verotulokehitys

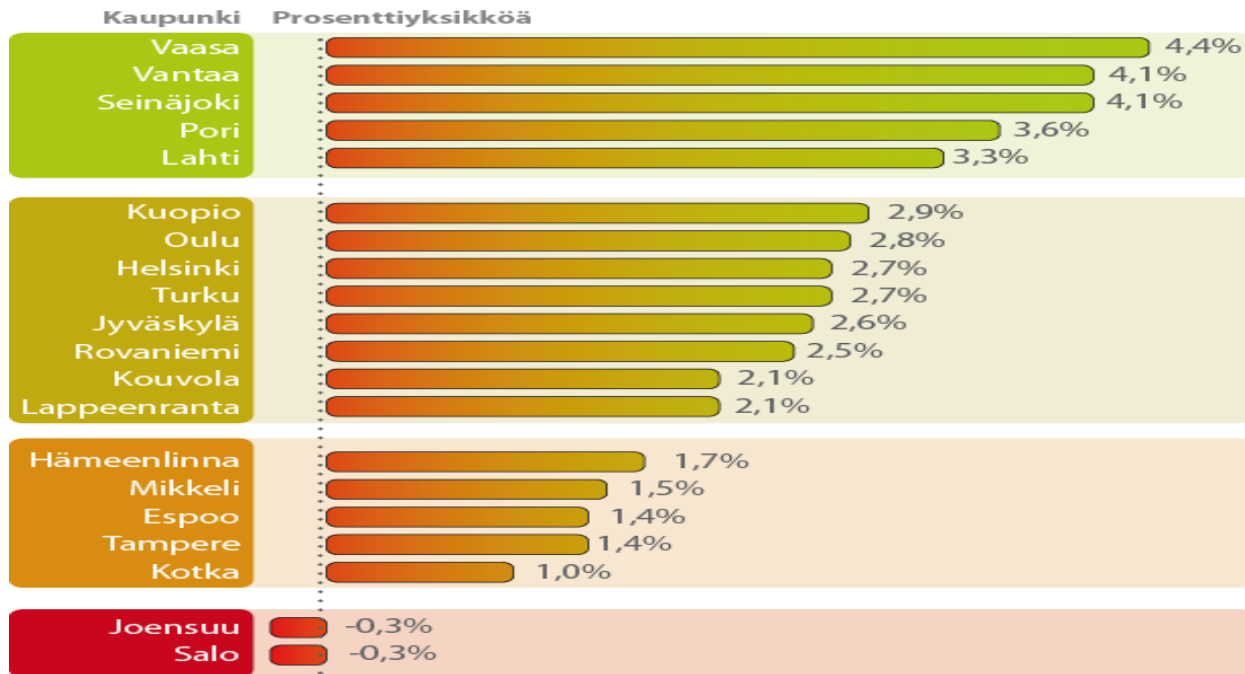
Tilitettyjen kunnallisverojen määrä

- Työllisyyskehitys heijastuu suoraan vero-tulokertymään

- Tilitettyjen kunnallisverojen määrä kasvoi 2,4 % koko maassa, jonka rajan ylitti 11 kaupunkia 20:stä

- Noin sadassa kunnassa negatiivinen verokertymä

- Kärkiviisikossa mm. Pori ja Lahti

Tilitettyjen kunnallisverojen määrän muutos vuoden 2009 lopussa verrattuna edelliseen vuoteen (Lähde: Verohallinto)

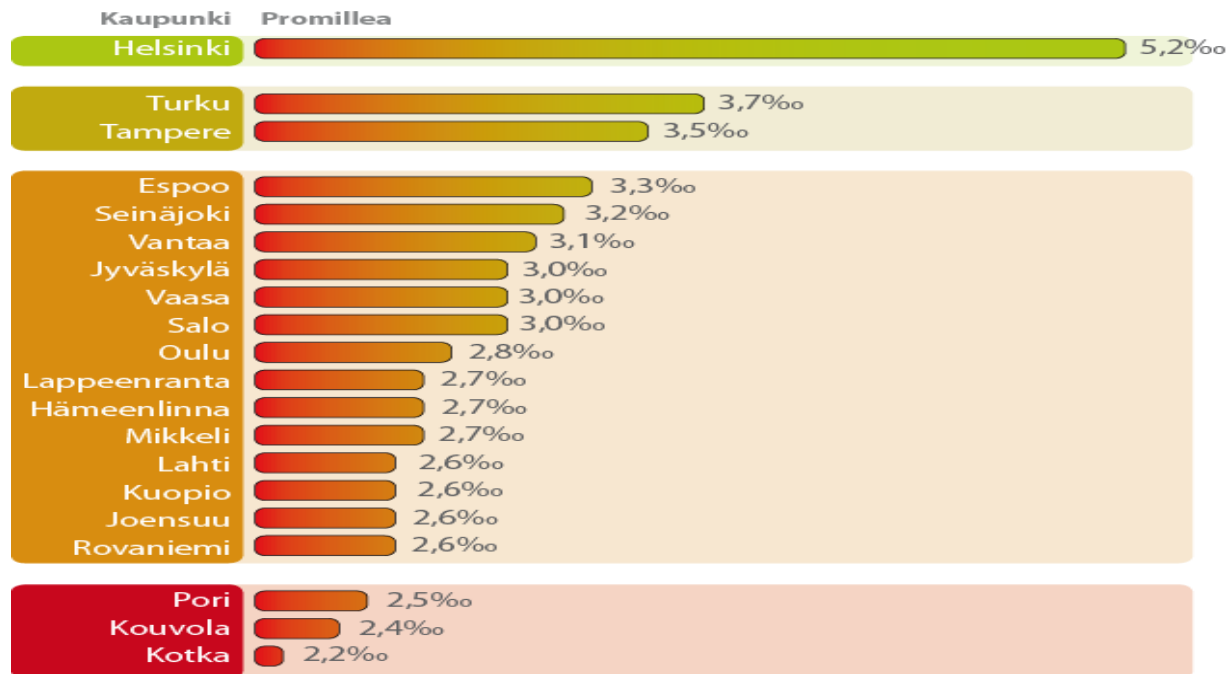
Yritysverustanta

Aloittavat yritykset suhteessa asukaslukuun

- Yritysverustanta kuvaa hyvin paikallistalouden dynaamiikkaa ja taloudellista toimeliaisuutta

- Helsinki selvässä kärjessä niin väkilukuun kuin yrityskantaan suhteutettuna

- Aloittavia yrityksiä keskimääräistä enemmän perinteisissä kasvukeskuksissa ja vähemmän teollisuusperustaisissa keskuksissa

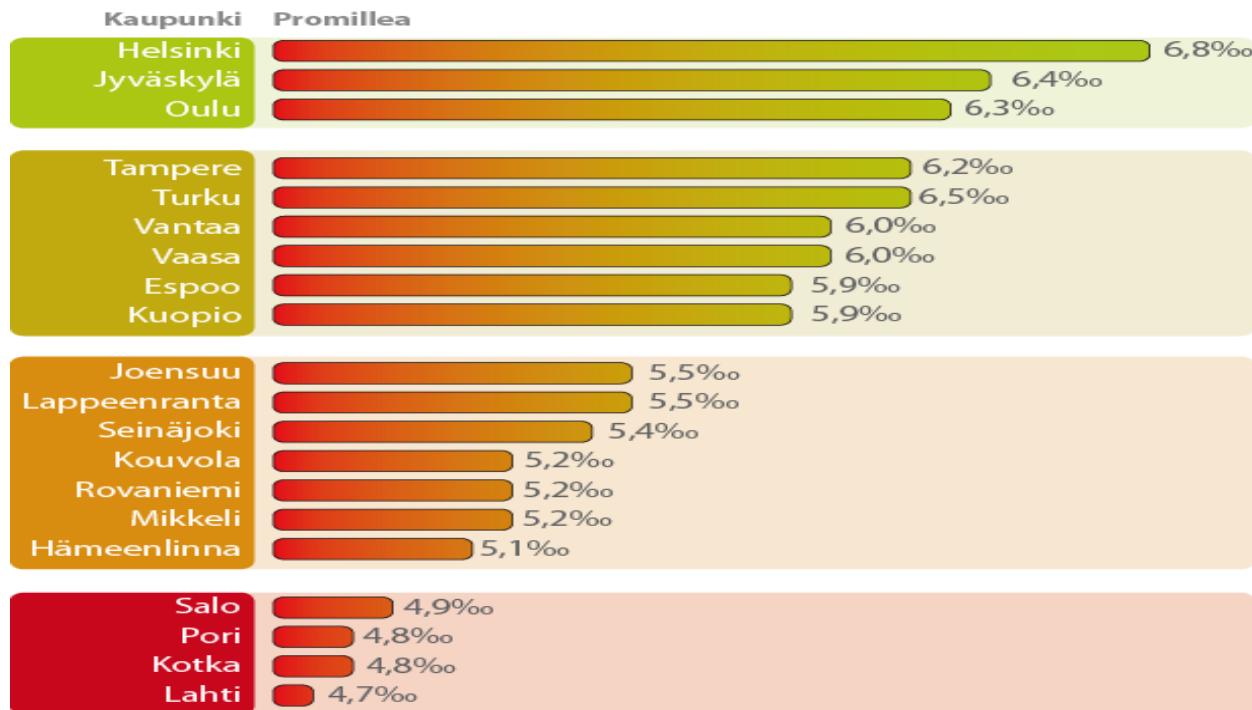
Aloittaneiden yritysten määrä tuhatta asukasta kohden tammi-kesäkuussa 2009 (Lähde: Tilastokeskus)

Yritysverustanta

Aloittaneita yrityksiä yrityskantaan verrattuna

Kasvukeskuksissa
aloittavia yrityksiä muita
enemmän

- Lahdessa, Kotkassa,
Porissa ja Salossa
aloittavia yrityksiä muita
vähemmän niin väkilu-
kuun kuin yrityskantaan
suhteutettuna

JOHTOPÄÄTÖKSET

1. Taantumien saldo on epäsymmetrinen suurten kaupunkien välillä

- On kaupunkeja, joihin taantuma on tehnyt *toistaiseksi* vain pintanaarmuja (mm. Helsinki, Vantaa, Vaasa, Seinäjoki, Kuopio, Lahti, Pori) ja niitä, joissa jäljet ovat huomattavan syviä (mm. Salo, Kouvola, Tampere).
- Joissakin kaupungeissa talouskriisi on nostanut suhteessa muihin paremmin esiin pinnan alla väreilleen myönteisen kehityksen (esim. Seinäjoki, Vaasa, Lahti, Pori). Lama on jopa auttanut eräitä keskuksia kuromaan suhteellista etumatkaa kasvukeskuksiin.

2. Taantumana aikana parhaiten menestyneet kaupungit voidaan jakaa kolmeen ryhmään

- **Ensimmäisessä ryhmässä** ovat pääkaupunkiseudun, Jyväskylän ja Oulun kaltaiset perinteiset kasvukeskukset, joissa kehitys on ollut kärkiluokkaa tai vähintään keskitasoa kaikilla ulottuvuuksilla. Näiden joukossa parhaiten ovat pärjänneet Helsinki ja Vantaa.
- **Toisessa ryhmässä** ovat taantumavaiheen suurimmat voittajat eli Vaasa ja Seinäjoki.
 - Vaasan vahvuutta selittää osaltaan alueen toimialarakenteen investointivetoisuus kuluttajavetoisuuden sijaan ja hyvin työllistävä pk-yrityskanta. Tulokset näkyvät varsinkin työllisyys- ja verotulokehityksessä.
 - Seinäjoki taas on luonteeltaan kuin oppikirjaesimerkki ”minikasvukeskuksesta”, joka on onnistunut omalla aktiivisuudellaan ja hyvillä yhteyksillään monipuolistamaan elinkeino- ja toimialarakenteensa. Lisäksi alue on houkutellut uusia asukkaita, yrityksiä kuin (osaamis)investointejakin
- **Kolmannessa ryhmässä** ovat edellä mainittujen ohella taantumana aikana parhaiten pärjänneet kaupungit Kuopio, Lahti ja Pori eli ne, jotka ovat onnistuneet kuromaan suhteellista etumatkaansa perinteisiin kasvualueisiin.
 - Kuopion etuna on tasaisen varma pärjääminen kaikilla mittareilla.
 - Taantumana suurimpia yllättäjiä lienevät Lahden ja Porin kaltaiset teollisuuskeskittymät. Molemmat kaupungit ovat selviytyneet radikaalin rakennemuutoksen ”pitkästä polusta”, toisin sanoen ne ovat säilyttäneet teollisen kivijalkansa ja onnistuneet samalla monipuolistamaan elinkeinorakennettaan panostamalla uusiin avauksiin, kuten osaamiseen, muotoiluun ja tapahtumiin.

3. Taantumun negatiiviset vaikutukset ovat suurimmillaan globaaleille suhdannevaihteluille häiriöaltteissa kaupungeissa

Vaikeuksia,

- Jos elinkeino- ja toimialarakenne kytkeytyy globaaleille suhdannevaihteluille häiriöalttiin vieni- ja kulutusvetoisuuteen
- Jos kaupungin toimialarakenteessa korostuvat teollisuudessa esimerkiksi metsä-, metalli, kone- tai sähkötekniikka teollisuus tai palveluissa tele- ja tietotekniikkapalvelut
- Jos alueen keskinäisriippuvuus päätoimialan kärkiyrityksen ja alihankkijoiden osalta on vahva em. toimialoihin (Tampere, Turku, Salo, Kotka, Kouvola, Lappeenranta, Joensuu)

...Niin kaupungit ovat muita todennäköisimmin toimialarakennekriisin keskiössä!

4. Vaikutukset talouskriisin jälkeiseen aikaan

- **Pääkaupunkiseutu** näyttää selviävän taantumasta vähäisin kolhuin ja toipuu merkittävän skaalaetunsa vuoksi kansallisena innovaatio- ja osaamisenakeskittymänä ensimmäisenä kasvuun.
- **Tampereen, Jyväskylän ja Oulun** kohdalla tilanne avoin: haasteena vientivetoisten avaintoimialojen kasvu ja olemassa olevan potentiaalin hyödyntäminen. Kaikki em. kaupungit ovat kansalliselta houkuttelevuudeltaan ja maineavaltaan kärkitasoa. **Turun** asema erittäin haasteellinen muihin suuriin kasvukeskuksiin verrattuna.
- Taantumana aikana pärjäsivät keskimääräistä paremmin **Vaasa, Seinäjoki, Kuopio, Lahti ja Pori**. Viisikon kilpailukykyprofiili poikkeaa toisistaan, mutta omien maakuntiensa keskuskaupungeille taantumana jälkeinen aika on iso mahdollisuus. Haasteena osaamisrakenteen monipuolistaminen ja vahvuuksien vahvistaminen
- Haastavimmassa asemassa tulevat olemaan toimialakeskittymien riippuvuuden varassa olevat **Salon, Kouvolan, Kotkan, Lappeenrannan ja Joensuun** kaltaiset kaupungit.
- **Rovaniemi, Hämeenlinna ja Mikkeli ovat** eräänlaisia ”välitilakaupunkeja”: ne ovat pärjänneet keskimääräisesti taantumana aikana ja odotettavissa ei ole merkittäviä muutoksia suuntaan tai toiseen. Hämeenlinnan sijaintietu korostuu jatkossa entisestään väestövirtojen pakkautuessa etelään.

Yhteystiedot:

E-mail: timokaro@gmail.com

www.timoaro.net

Puh. 045 657 7890